

THE EQUILIBRUM OF THE URBAN SYSTEMS

ECHILIBRUL SISTEMELOR URBANE

Cristina ALPOPI

*Academia de Studii Economice din Bucuresti, Facultatea de Management, Catedra de
Administratie si Management Public
calpopi07@yahoo.com*

Abstract

The difficulties generated from the great concentration of the human population, put in doubt the long-term sustainability of it, especially if they are put in touch with the great resources necessary to maintain in operation the large urban areas.

The objectives of the sustainable development of the human settlements are related with the control of the urban space evolution, to build a more balanced system, especially the tracking of the growth towns dynamics, the alleviate of the spatial and social segregation in the big cities, the environmental and transport problems. These objectives require the integration and the continuation of the socio-economic development policies, especially those concerning the urban development, both vertical (at all levels: local, regional, national and international) and horizontal, between all the social, administrative and economical components system.

Keywords: spatial development, urban system, urban restructuring, globalization, sustainable development.

Rezumat

Dificultățile generate de marea concentrare a populației umane, pun sub semnul întrebării viabilitatea pe termen lung a acesteia, mai ales dacă sunt puse în legătură cu marile resurse necesare întreținerii funcționării marilor aglomerări urbane.

Obiectivele dezvoltării durabile ale așezărilor umane sunt legate de controlul evoluției spațiului urban, în vederea obținerii unui sistem mai echilibrat, în special urmărirea dinamicii creșterii orașelor, atenuarea segregării spațiale și sociale îndeosebi în marile orașe, problemele de mediu și cele generate de transport. Aceste obiective impun integrarea și continuitatea politicilor de dezvoltare socio-economice, în particular a celor privind dezvoltarea urbană la toate nivelurile: local, regional, național și internațional, dar și între toate componentele sistemului social, administrativ și economic.

Cuvinte cheie: dezvoltare spațială, sistem urban, restructurare urbană, globalizare, dezvoltare durabilă.

1. Introducere

Limitarea extinderii spațiale a orașelor reprezintă unul dintre obiectivele majore ale dezvoltării durabile a orașelor. Dificultățile din ce în ce mai mari privind managementul energiei și al fluxurilor materiale, al problemelor generate de marea concentrare a populației umane și al transporturilor în orașe, pun sub

semnul întrebării viabilitatea pe termen lung a acestora, mai ales dacă sunt puse în legătură cu uriașele resurse necesare întreținerii funcționării marilor aglomerări urbane.

Diversificarea structurilor urbane, specializarea componentelor și a legăturilor funcționale dintre acestea, fac posibilă limitarea extinderii orașelor. Atingerea acestor obiective oferă șanse de echilibrare a sistemului urban și de reducere a efectelor nocive existente, oferind de asemenea timpul necesar pentru descoperirea unor noi tehnologii și modele de restructurare a activităților din orașe.

În ceea ce privește diversificarea structurală, funcțională și culturală, unul dintre cele mai importante obiective îl constituie diminuarea dezvoltării extensive a orașelor și asigurarea reciclării terenurilor urbane, a restructurării structurilor construite existente, reintroducerea acestora în circuitul existenței cotidiene a orașului, încadrarea obiectivelor în procesul de restructurare a configurațiilor spațial-tehnologice existente.

Una dintre cele mai importante opțiunile strategice privind managementul așezărilor urbane constă în integrarea politicilor de dezvoltare a structurilor spațiale cu cele de natură economică și socială și cu cele privind conservarea elementelor valoroase de cadru natural și construit. Toate acestea presupun integrarea și continuitatea politicilor de dezvoltare economico-sociale, în special a celor privind dezvoltarea urbană la toate nivelurile: local, regional, național și internațional, dar și între toate componentele sistemului social, administrativ și economic.

Obiectivele strategice ale politicilor integrate care urmăresc limitarea extinderii orașelor sunt următoarele:

- restructurarea urbană;
- restructurarea rețelei de localități;
- restructurarea economică;
- limitarea creșterii populației urbane.

Mijloacele pentru atingerea acestor obiective strategice sunt:

- restructurarea economico-financiară și instituțională;
- schimbarea structurii socio-profesionale a locuitorilor;

- modificarea mentalităților, atitudinilor și comportamentelor locuitorilor;
- refolosiri și reciclări ale materialelor de construcții ;
- creșterea complexității sistemice a structurilor urbane ;
- asigurarea integralității structurilor orașului cu cele ale rețelei de localități;
- asigurarea complementarității dezvoltării între mediul rural și cel urban ;
- compatibilizarea politicilor de dezvoltare cu capacitatea de suport a capitalului natural ;
- evitarea supraaglomerării marilor orașe ;
- asigurarea echilibrului cu resursele de hrană, bunuri și servicii;
- reciclarea terenurilor urbane pentru construcții ;

Fenomenul globalizării cuprinde toate modelele europene de dezvoltare spațială a orașelor, care sunt supuse proceselor de integrare la toate nivelele economico-sociale. Amenajarea complexă a teritoriului european constituie obiectivul numeroaselor studii și planuri de acțiune. Astfel, prioritățile strategice ale dezvoltării spațiale sunt orientate atât spre agregarea de sisteme urbane policentrice cât și spre dezvoltarea spațiului rural. În vederea atingerii obiectivului strategic major al unei dezvoltării durabile, bazate pe micșorarea impactului activităților umane asupra resurselor capitalului natural, se conturează un nou concept operațional, acela de oraș rural, care are în vedere obiective generale legate de descentralizare, diversitate și echitate.

O opțiune cunoscută este orașul rural, care reprezintă un nucleu de structurare a rețelei de așezări umane în teritoriu și de repartizare spațială a activităților sociale și economice.

Un rol deosebit în încetinirea temporară a expansiunii spațiale a orașelor îl au politicile de dezvoltare a așezărilor rurale amplasate la periferia marilor aglomerații urbane. Așezările rurale ajung să fie tangente periferiilor orașului. Mult timp ele păstrează caracterul rural, dar migrația zilnică a populației la oraș, spre locurile de muncă, conduce la o schimbare a mentalității și a aspectului sătesc. Prin hotărâri administrative, aceste așezări rurale, în timp, sunt înglobate orașului, ele devenind suburbii. Acestea, beneficiază de o serie de avantaje specifice spațiului urban, în special în ceea ce privește transportul și unele servicii. Astfel, ele cunosc o dinamică deosebită și fenomene de concentrare a populației, de urbanizare și de utilizare intensivă, de tip industrial a potențialului agricol, care conduc rapid la impacte

majore și ireversibile asupra mediului. Diversitatea ofertei acestora față de sistemul aglomerației urbane și menținerea unei specificități în ceea ce privește profilul economic inițial poate încetini dinamica expansiunii marelui oraș.

Dintotdeauna, alegerea mărimii viitoarelor așezări urbane a reprezentat o adevărată problemă, aceasta fiind influențată de aspecte politice, administrative, economice și în general legate de posibilitățile de gestiune mai eficientă a teritoriului respectiv. Considerentele mai noi au în vedere elemente de ecologia mediului natural (în sensul oferirii posibilității de refacere a unora dintre resursele capitalului natural – în special a apei).

Obiectivele dezvoltării durabile ale așezărilor umane sunt legate de urmărirea dinamicii creșterii urbane, de problemele de mediu și de cele legate de transport. În vederea tranziției socio-economice către o societate durabilă, marile probleme cu care se confruntă aglomerațiile urbane sunt :

- monitorizarea structurii demografice și socio-profesionale a forței de muncă;
- dezvoltarea și diversificarea activităților economice și în consecință, a locurilor de muncă, ținând cont și de resursele specifice ale zonei ;
- cunoașterea gradului de antropizare a teritoriilor urbanizate ;
- problema deșeurilor solide (de la colectare și până la reintegrarea în mediul natural) ;
- locuirea în spațiile urbane ;
- restructurarea urbană a zonelor vechi ale orașelor ;
- managementul apei în orașe și în teritoriile urbanizate (de la exploatarea resurselor de apă potabilă și industrială și până la reintroducerea în circuitul natural).
- problematica periferiei orașelor ;
- menținerea și extinderea spațiilor verzi din orașe;
- problematica zonelor protejate, naturale și construite;
- dezvoltarea rețelelor de transport (mijloace, căi de comunicație, sisteme de transport) ;

Problema controlului expansiunii urbane se pune, deoarece aceste obiective sunt mai ușor de atins în cazul localităților urbane de dimensiuni mai mici. Aceasta, deoarece ciclurile ecologice locale sunt mai ușor de determinat și de supravegheat, deci presupun politici de dezvoltare durabilă mai ușor de implementat.

Așezările umane reprezintă un mare consumator de resurse naturale, inclusiv suprafețele de teren disponibile, producând totodată reziduuri neasimilabile, sau asimilabile într-un timp care depășește capacitatea de regenerare a mediului, conducând la un proces continuu de degradare a acestuia. Având în vedere creșterea anuală a cantității de reziduuri și îngrijorarea pe care aceasta o produce comunităților locale, se pune un mare accent pe problematica deșeurilor în relație cu calitatea vieții sub aspect social, ecologic și economic. Creșterea demografică și creșterea economică reprezintă doi factori aflați într-o strânsă interdependență care exercită presiuni asupra resurselor naturale, îngreunând astfel calea spre o dezvoltare durabilă.

Urbanizarea (fenomenul actual cu cele mai profunde implicații pentru scara și modelele consumului), cu problema mereu nerezolvată a locuirii, și aspectele generate de poluare sunt cele mai directe consecințe ale creșterii demografice și economice. Printre resursele naturale de bază este inclus și teritoriul, înțeles atât ca spațiu, cât și ca suprafață disponibilă pentru amplasarea așezărilor umane.

Limitarea suprafețelor propice pentru construcția orașelor conduce la ideea că protecția și gospodărirea teritoriului trebuie să constituie una dintre preocupările majore pe calea spre o dezvoltare durabilă. Acesta este contextul actual în care se poate analiza problematica expansiunii orașelor.

Propunerea unor principii pentru extinderea în teritoriu a orașelor ar trebui să aibă drept obiective tranziția și accesibilitatea către teritoriile înconjurătoare, precum și extinderea conexiunilor între toate zonele urbane și între acestea și serviciile urbane, în vederea eficientizării utilizării acestora. În ceea ce privește managementul zonelor verzi, este necesară includerea lor ca parte integrantă a infrastructurii urbane.

Sistemul privind apa, în regim natural sau cel controlat de către om, trebuie să se schimbe în sensul adoptării celor mai variate soluții de gospodărire (surse, tratare, utilizare, reintroducere în circuitul natural). Apa constituie un domeniu de permanent interes și preocupare pentru sănătatea publică din cauza relației de cauzalitate dintre calitatea și cantitatea de apă disponibilă pentru populație și starea de sănătate a acesteia.

Una dintre preocupările principale pentru asigurarea condițiilor igienice de viață, precum și pentru desfășurarea proceselor de producție este aceea a alimentării cu apă de bună calitate și în cantități suficiente, corespunzătoare nevoilor de utilizare.

Este cunoscut faptul că o mare parte din energia antropică necesară unei localități urbane este utilizată în tratarea apei pentru a putea fi folosită în scopuri menajere. După utilizare, apa reziduală este în mod curent epurată. Una dintre idei este de a folosi apa după o primă utilizare, pentru alte scopuri, pentru care nu este nevoie de apă potabilă (stropitul spațiilor verzi, pentru fântâni ornamentale, spălătul străzilor, spălarea canalizărilor etc). Pre-epurarea imediat după ieșirea din fiecare locuință simplifică și economisește procesele de canalizare și tratare ale stațiilor de epurare. Reciclarea apei și acumularea apei de ploaie pentru alte scopuri decât cele de băut constituie o sursă majoră de micșorare a efortului energetic pentru gospodărirea apei la scara întregii așezări.

O altă problemă este cea care se referă la cele două tipuri de așezări – satul urban și orașul rural. Orașul rural presupune dezvoltarea unor centre polarizatoare în cadrul unor teritorii rurale, prin existența unor servicii cu caracter urban, accesibile comunităților rurale care gravitează în jurul acestora, precum și prin dezvoltarea unor mici industrii, adaptate resurselor locale. Satul urban, se bazează pe utilizarea mixtă a terenurilor, pe o densitate ridicată care să asigure o concentrare spațială suficientă pentru accesibilitate fără automobil, dotare cu servicii urbane la același nivel ca și orașul, spații verzi foarte extinse, intercalarea clădirilor publice printre cele de locuit, parcaje și accesibilitate auto la periferie și o bună conexiune cu marele oraș realizată prin intermediul căii ferate sau de tramvai. Ideea de a combina avantajele satului urban și orașului rural, vine din direcții diferite ale domeniului amenajării spațiale.

O mare parte a poluării urbane (noxe, particule în suspensie, metale grele, poluare termică și fonică, vibrații) este produsă de către circulația auto. În proiectarea și dezvoltarea ansamblurilor noi rezidențiale rețelele de transport joacă un rol determinant. Orașele, incluzând suburbiile unde poluarea cu dioxid de carbon atinge cele mai mari concentrații, au cele mai mari dimensiuni dar cea mai scăzută densitate a populației, datorată deplasărilor mai intense. Reducerea consumului de combustibil fosil, deci și a poluării, prin realizarea de noi tehnologii de transport, bazate pe surse alternative de energie, nu este deocamdată eficientă din punct de vedere economic. Însă, reducerea deplasărilor, prin amplasări adecvate ale zonelor respective, precum și realizarea unor trasee de comunicație cât mai scurte reprezintă o categorie de soluții pentru problema transportului urban mai ușor de realizat. La nivelul mentalității populației, ideea de bază este de a stimula utilizarea transportului public și reducerea dependenței față de automobil sau utilizarea bicicletei sau altor mijloace care utilizează energia umană

pentru deplasări scurte și medii. În majoritatea acestor categorii de soluții implicarea constructorilor, arhitecților și urbanștilor este esențială.

Pentru dezvoltarea durabilă a așezărilor umane, managementul periferiei reprezintă una dintre premisele majore. Caracterul eterogen, procesele sociale, economice și ecologice mai puțin monitorizate conduc la mari dificultăți metodologice dacă se au în vedere obiective pe termen lung. În această zonă, supusă schimbării ecologice datorită presiunii antropice, este importantă menținerea echilibrului ecologic, prin amplasări punctuale discrete ale diferitelor activități, inclusiv a zonelor de locuit. Orice schimbare a utilizării terenurilor (circuit agricol sau zone naturale în zone construite) se poate face numai în cadrul unor planuri regionale vaste.

Obiectivele strategice ale managementului zonelor periferice ale orașului, sunt :

- restructurarea așezărilor umane și a zonelor de la periferia orașelor în raport cu resursele capitalului natural ;
- limitarea expansiunii orașelor prin restructurarea lor ;
- evitarea izolării socio-economice a periferiei;
- abordarea ecosistemică în practica managementului așezărilor umane;
- conceptul diversității ca principiu operațional esențial.

Aceste obiective sunt posibil de îndeplinit pe de o parte prin creșterea gradului de integrare funcțională, atât la nivelul zonelor orașelor, cât și al zonelor periferice cu structurile funcționale și tehnologice ale orașului, iar pe de alta prin creșterea gradului de integrare a periferiei cu suprasistemul rețelei de localități și cu cel regional internațional. Restructurarea urbană astfel concepută ar cuprinde pe lângă reintegrarea funcțională, noi conexiuni și în final recompunerea orașului ca întreg, incluzând zonele periferice. Rezultatul dorit ar fi dezvoltarea bazată pe resursele interne sistemice ale complexului socio-economic urban și ale teritoriului, în ceea ce privește asigurarea fluxurilor materiale și energetice în ambele direcții. Premisa principală pentru o astfel de abordare constă în existența eterogenității funcționale la nivelul global al zonei periferice, care poate fi valorificată în procesele de dezvoltare, în condițiile în care diversitatea constituie una dintre calitățile necesare oricărei dezvoltări durabile.

BIBLIOGRAFIE :

- 1 - *** Guiding Principles for Sustainable Spatial Development of the European Continent (European Conference of Ministers Responsible for Regional Planning – CEMAT), Hanover, 2000;
- 2 - *** Reforma și lucrările publice în România ultimilor ani 1997 – 2000 – Ministerul Lucrărilor Publice, Editura Universalia, București, 2000;
- 3 - *** România – Strategia Națională pentru Dezvoltare Durabilă, Editura Nova, București, 1999;
- 4 - *** Towards sustainable human settlements development in the ECE region, Economic commission for Europe, 1996;
- 5 - Bonnet Jacques, Marile metropole mondiale, Institutul European, Iași, 2000;
- 6 - Ianoș Ioan, Sisteme teritoriale, Editura Tehnică, București, 2000.